

Workshop

SÓLO RODIČE V DOBĚ PANDEMIE COVID-19

Sylva Höhne

Jana Paloncyová

Kamila Svobodová

Ondřej Vácha

VÚPSV
rilsa

STEM MARK

V rámci projektu *Dopady pandemie covid-19 na sólo rodiče (2020–2022)*

24. 3. 2022

Projekt Dopady pandemie covid-19 na sólo rodiče

- Prosinec 2020 – květen 2022
- Projekt je podporován v rámci 4. veřejné soutěže programu ÉTA Technologické agentury ČR
- **Cíl:** Zmapování dopadů pandemie na různé oblasti života rodičů samoživitelů, zjištění jejich potřeb z hlediska nutnosti vyhledání odborné pomoci a zhodnocení efektivnosti této pomoci.
- Návaznost na výzkum realizovaný v roce 2019: Paloncyová, Barvíková, Höhne, Kuchařová: **Neúplné rodiny**. Praha: VÚPSV, v. v. i. (https://katalog.vupsv.cz/fulltext/vz_469.pdf).
- **Aplikační garanti:**
 - Aperio – Společnost pro zdravé rodičovství, z.s. **Aperio**^{*}
 - Ministerstvo práce a sociálních věcí

Projekt Dopady pandemie covid-19 na sólo rodiče – metodologie a výstupy

Kvalitativní výzkum:

- Rozhovory s odborníky, experty: leden–březen 2021
- Rozhovory se sólo rodiči: únor–březen 2021

Kvantitativní výzkum:

- Hlavní sběr dat: květen–červenec 2021
- Rekontakt: listopad 2021

Seznam služeb na podporu rodin s dětmi:

<https://www.vupsv.cz/seznam-podpurnych-sluzeb-pro-rodinu/>

Hlavní výsledky projektu:

- Workshop: březen 2022
- Souhrnná výzkumná zpráva: květen 2022

Informace o terénním sběru dat

SÓLO RODIČE V DOBĚ PANDEMIE COVID-19

Ondřej Vácha, STEM/MARK

Dopady pandemie COVID-19 na sólo rodiče

Parametry projektu

- Výzkum na cílové skupině rodičů samoživitelů – cca 300 tis. dle SLDB 2011
- Longitudinální metodologie (2019 vs 2021)
- Počet respondentů: 1000 / 100 long.
- Předání kontaktu na pomáhající služby
- Rekontaktování zájemců (2 vlny výzkumu)

Metodologie výzkumu

- Návaznost na výzkum z roku 2019 (N, metoda sběru dat)
- Kombinace osobního dotazování (PAPI) a online panelu (CAWI)
- Výběrová kritéria: respondent žije sám s nezaopatřenými dětmi déle než 2 roky
- Kvóty: kraj (14), velikost obce (5), vzdělání, počet dětí
- Podklady ke kvótám: data ČSÚ, výzkum z roku 2019
- Doplněk: odkaz na dotazník na webu vybraných organizací (WEB)

Popis realizace výzkumu

Hlavní aktivity

- Pilot dotazníku
- Programování dotazníku
- Desk research pomáhajících organizací v krajích, příprava karet
- Výběr a školení tazatelů
- Příprava podkladů pro tazatele (dotazové úkoly, seznamy organizací, průvodní dopis, formulář pro zpětné kontroly/rekontakt)
- Sběr dan na online panelu
- Kontrola naplněnosti kvót, došetření
- Příprava technické zprávy z 1. vlny výzkumu
- Rekontakt zájemců na podzim
- Příprava technické zprávy z 2. vlny výzkumu

Kdy šetření probíhalo

Výzkum v roce 2019

- Dotazování: 20. 6. – 24. 7. 2019

Výzkumy v roce 2021

- 1. vlna: **21. 5. – 7. 7. 2021**
- 2. vlna: **12. 11. – 29. 11. 2021**

Výsledky sběru dat

Metoda sběru	2019	2021 - 1. v	Zájem o 2. v	2021 - 2. v	NAV 2021 - 2. v
Osobní rozhovor (PAPI)	565	439	49	21	43 %
Online panel (CAWI)	444	682	682	393	58 %
Stránky organizací (WEBY)	-	14	14	10	71 %
CELKEM ROZHOVORŮ	1109	1135	745	424	57 %

Long. sběr 2019 / 2021	(444)	169	169	101	60 %
-------------------------------	--------------	------------	------------	------------	-------------

- Počet rozhovorů 1. vlna: **1135** (439 PAPI, 682 CAWI, 14 WEB)
- Zájem o rekontakt: 745** (682 CAWI, 49 PAPI, 14 WEB)
- Počet rozhovorů 2. vlna: 424** (21 PAPI, 393 CAWI, 10 WEB)

Aperio, Liga otevřených mužů, Klub svobodných matek, Síť pro rodinu, Národní centrum pro rodinu, Nadace Sirius, Fandí mámám, Rodinný svaz ČR

Výsledky šetření

SÓLO RODIČE V DOBĚ PANDEMIE COVID-19

ZÁKLADNÍ STRUKTURA SOUBORU SÓLO RODIČŮ

DOPADY PANDEMIE NA HLAVNÍ OBLASTI ŽIVOTA

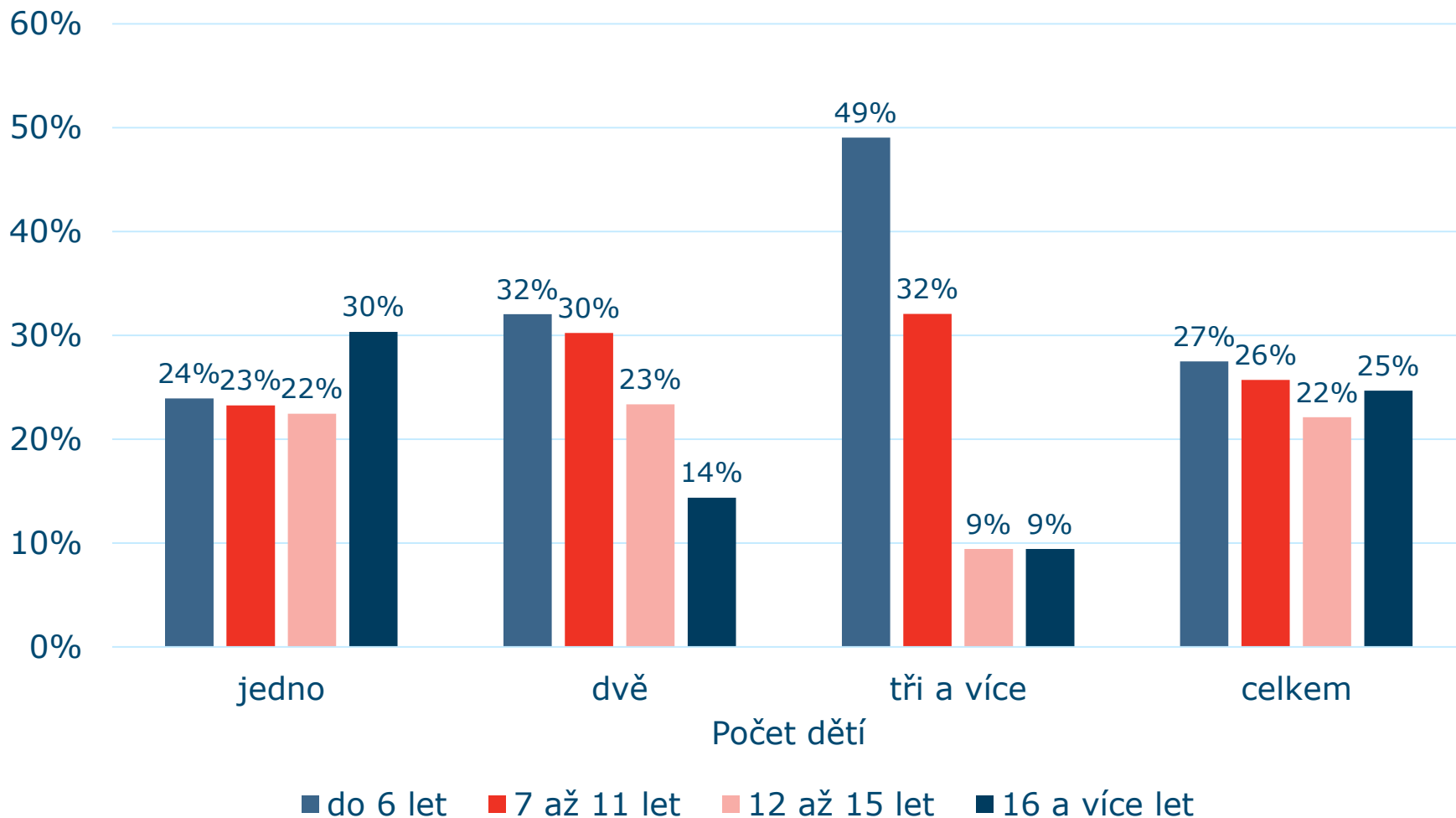
PÉČE O DĚTI A VZTAHY MEZI RODIČI

Jana Paloncyová

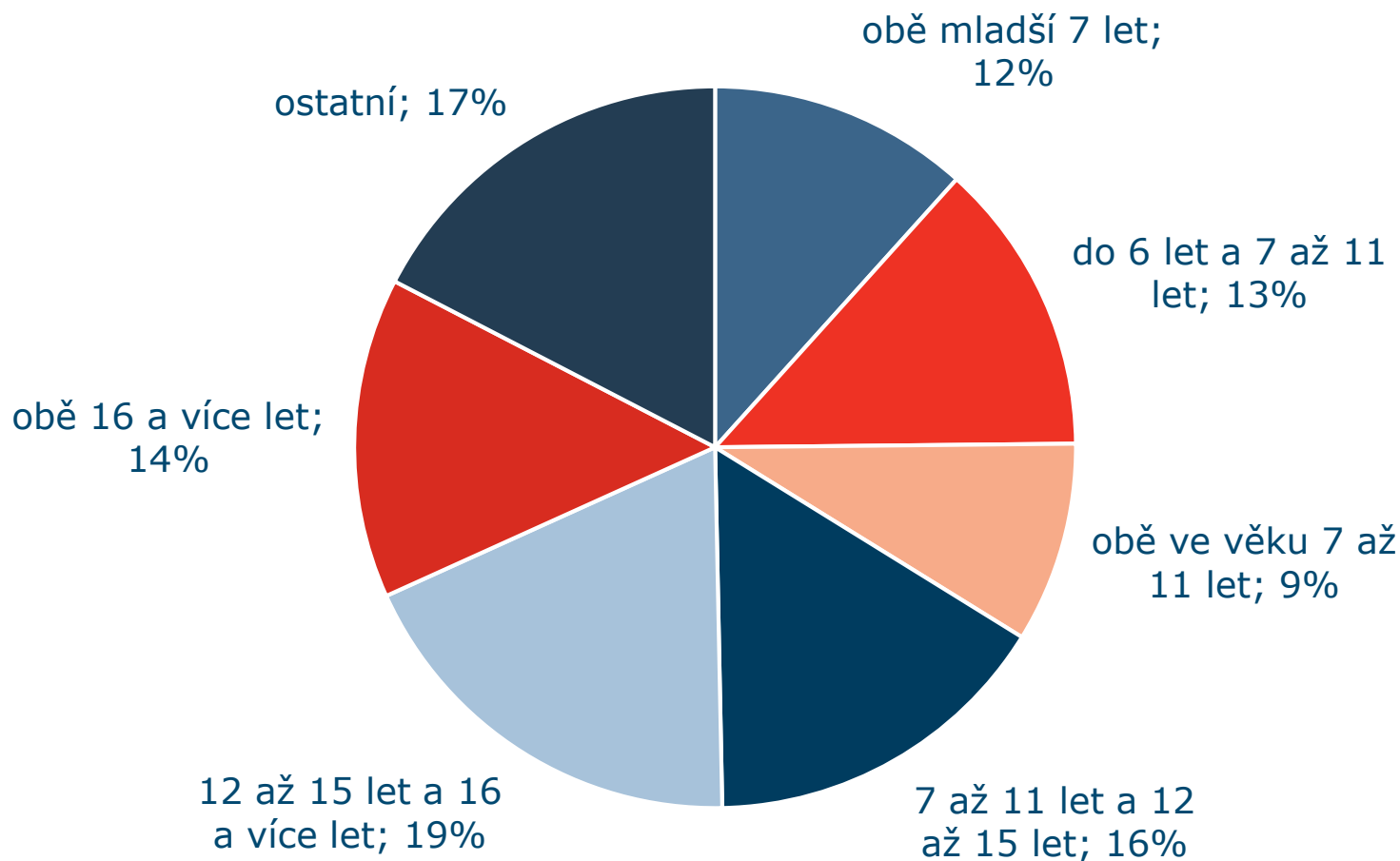
Základní informace o souboru sólo rodičů

- Sólo rodiče = rodiny, kde žil jeden z rodičů sám (bez partnera či partnerky) se svými nezaopatřenými dětmi, a to po dobu delší než dva roky, mohl bydlet s jinými osobami (rodiče apod.)
- Vyloučení ti rodiče, u kterých dítě/děti pobývaly jen některé dny v měsíci, nebo u nich např. nepřespávaly vůbec, v krajním případě rodič své děti vůbec nevidal
- Dle kvótního nastavení 84 % ženy, dvě třetiny z nich jedno dítě, muži tři čtvrtiny jedno dítě
- Muž – častěji ovdovění (13 % x 4 %), ženy častěji s otcem svého dítěte vůbec nikdy nežily (11 % x 4 %)
- **Neúplná rodina vzniká ve stejné míře rozvodem manželství jako rozchodem nesezdaného páru (44 %, 41 %)**

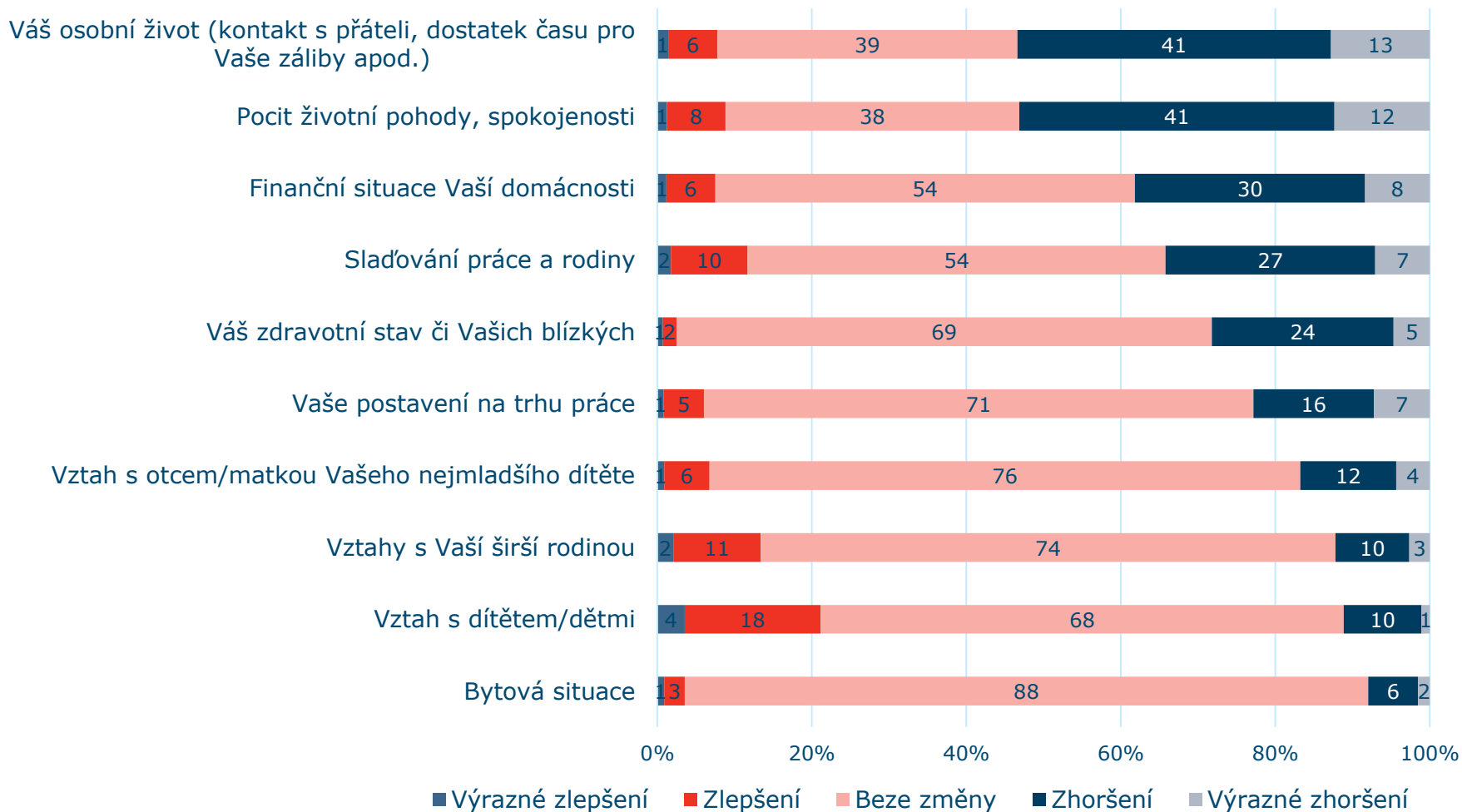
Věk nejmladšího dítěte/jedináčka v rodinách v době výzkumu (v %)

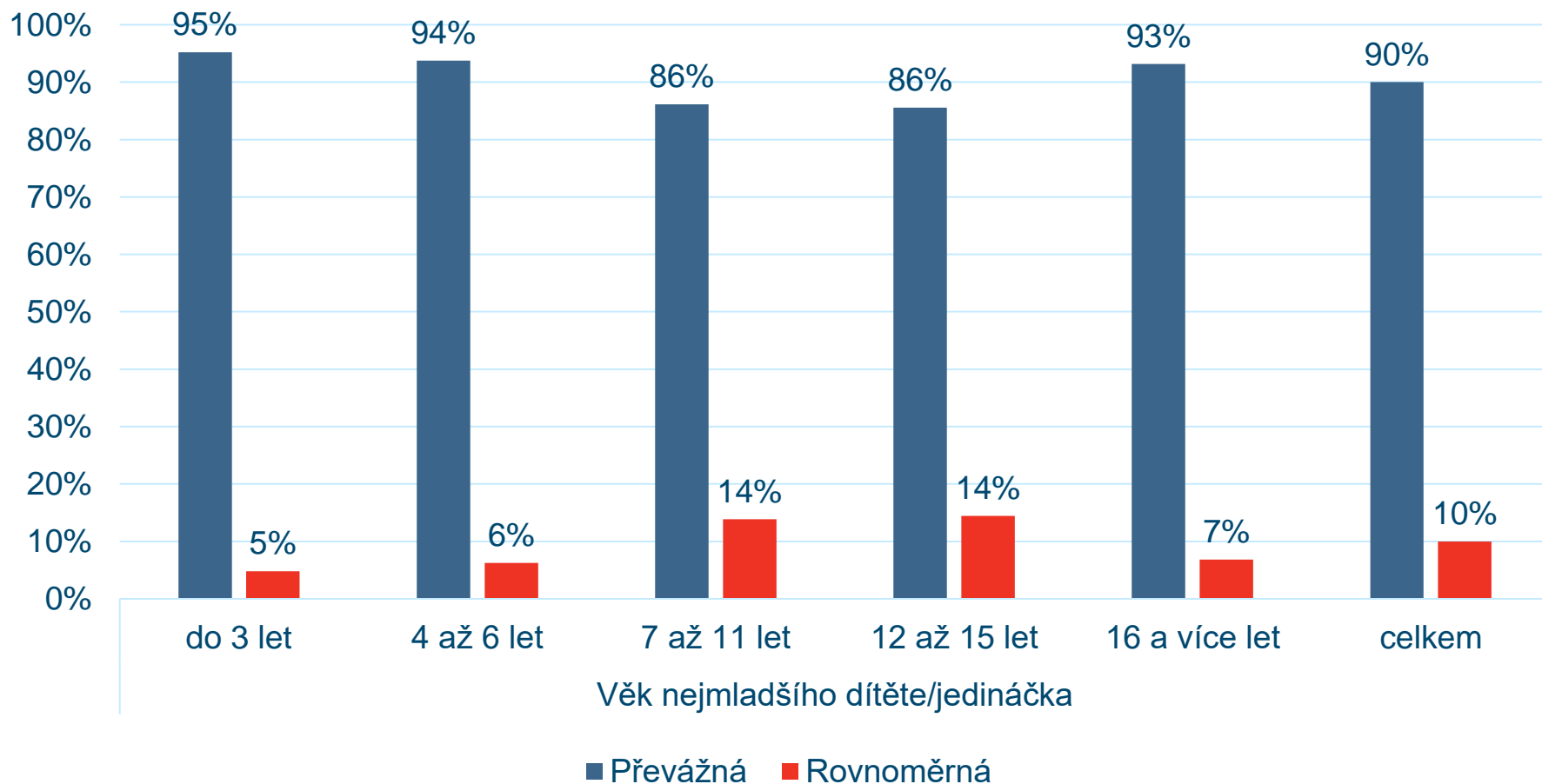
Věk dětí ve dvoudětných rodinách v době výzkumu (v %)

Dopady pandemie března 2020 až března 2021

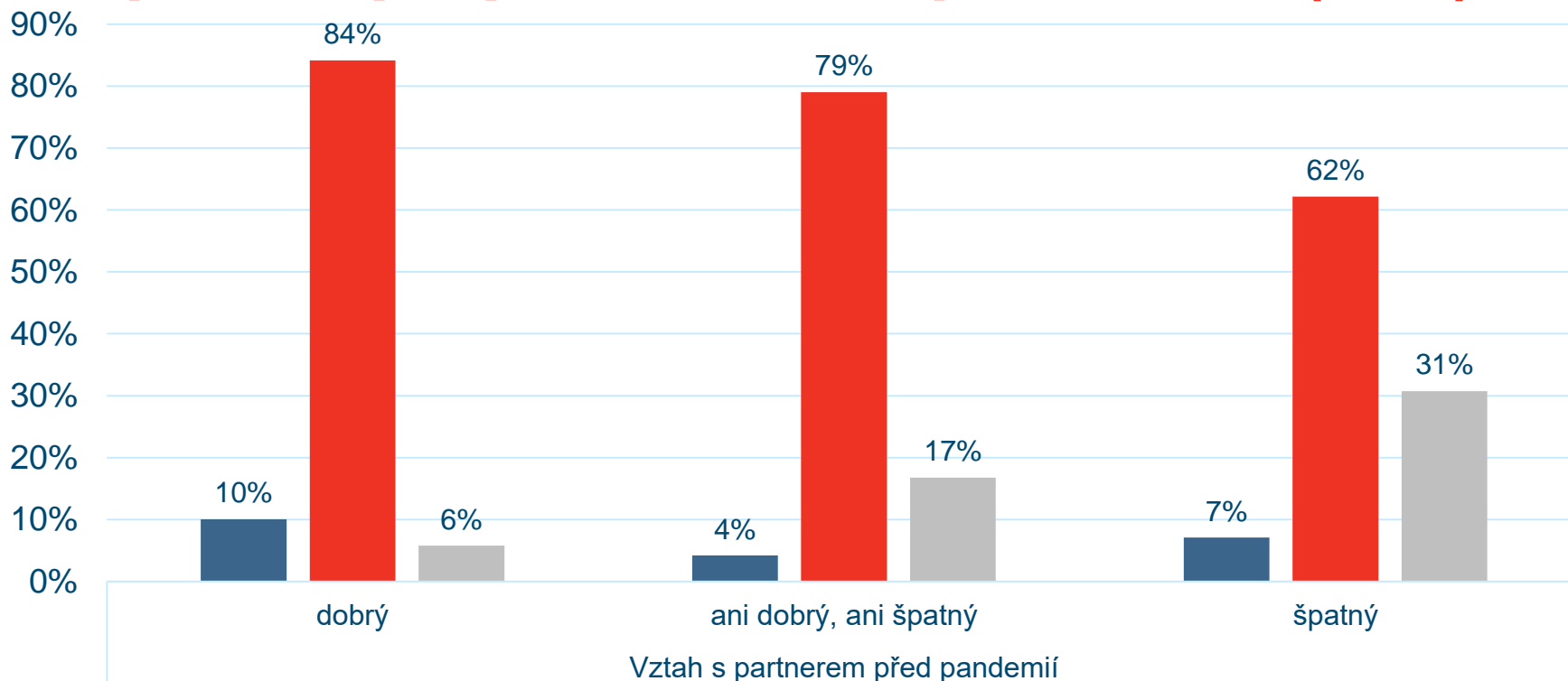
Uspořádání péče v rodinách sólo rodičů podle věku nejmladšího dítěte/jedináčka (v %)

Péče o děti v pandemii

- V době výzkumu uspořádání péče o dítě více méně podobné jako v období před pandemií (tj. v říjnu 2019 až únoru 2020) i během pandemie (březen 2020 až březen 2021) – jedináčci i rodiny s více sourozenci
- Pokud během pandemie změna – zvýšení počtu dnů v měsíci, kdy dítě žilo s respondentem, tedy většinou s matkou
- Důvod – přání dítěte, podmínky domácnosti pro distanční výuku, ale i pracovní podmínky rodičů, tj. např. možnost práce z domova, zkrácení pracovní doby, uzavření provozu, čerpání ošetrovného, nebo naopak velká pracovní vytíženost

Vztah s bývalým partnerem/partnerkou před a po prvním roce pandemie (v %)

- Vztah s partnerem po prvním roce pandemie lepší
- Vztah s partnerem po prvním roce pandemie beze změny
- Vztah s partnerem po prvním roce pandemie horší

Vztah mezi rodiči

Konflikt s druhým rodičem ohledně...	Nikdy jsme neměli konflikt (ani před ani během pandemie)	Měli konflikt, z toho v pandemii		
		méně často	zhruba stejně často	častěji
...rozsahu pobytu dítěte u každého z rodičů	40,9	25,6	59,1	15,3
...způsobu předávání (místo, čas) dítěte	47,2	27,6	62,3	10,1
...hrazení výživného	48,6	22,8	58,5	18,7

- Dodržování protiepidemických opatření – ex-partneři s dobrým vztahem otázku otevřeli (91 % proti 70 % se špatným) – shoda bez problémů dvě pětiny rodičů, čtvrtina po určitých problémech, neshodl se každý desátý rodičovský pár; častěji se na daných pravidlech shodli v rodinách, kde o dítě či děti pečovali oba rodiče rovnoměrně
- Hospitalizace rodiče – dvě pětiny pomoc rodičů, 30 % druhý rodič – rovnoměrná x převážná péče (77 % x 25 %)

POSTAVENÍ NA TRHU PRÁCE

FINANČNÍ SITUACE

ČERPÁNÍ VYBRANÝCH FOREM POMOCI

Sylva Höhne

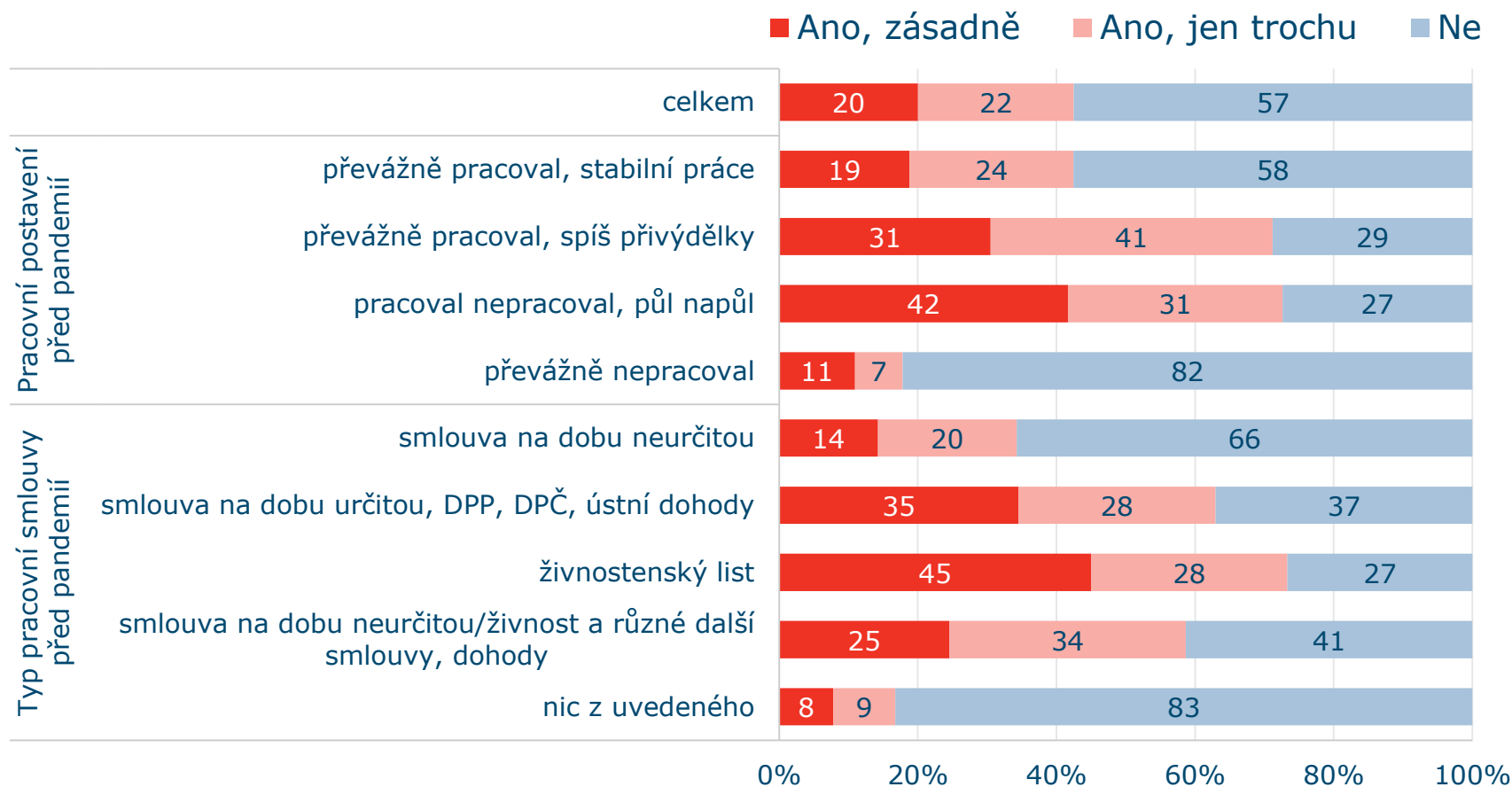
Pracovní situace sólo rodičů před pandemií (v %)

Převážně jsem pracoval/a, měl/a jsem poměrně stabilní práci	71,3
Převážně jsem pracoval/a, ale šlo spíš o krátkodobé přivýdělký, brigády	5,2
Určitou dobu jsem pracoval/a, určitou dobu jsem nepracoval/a, střídalo se to zhruba půl napůl	7,4
Převážně jsem nepracoval/a	15,4
Bylo to jinak	0,7

Sociálně-ekonomický status sólo rodiče před pandemií (v %)

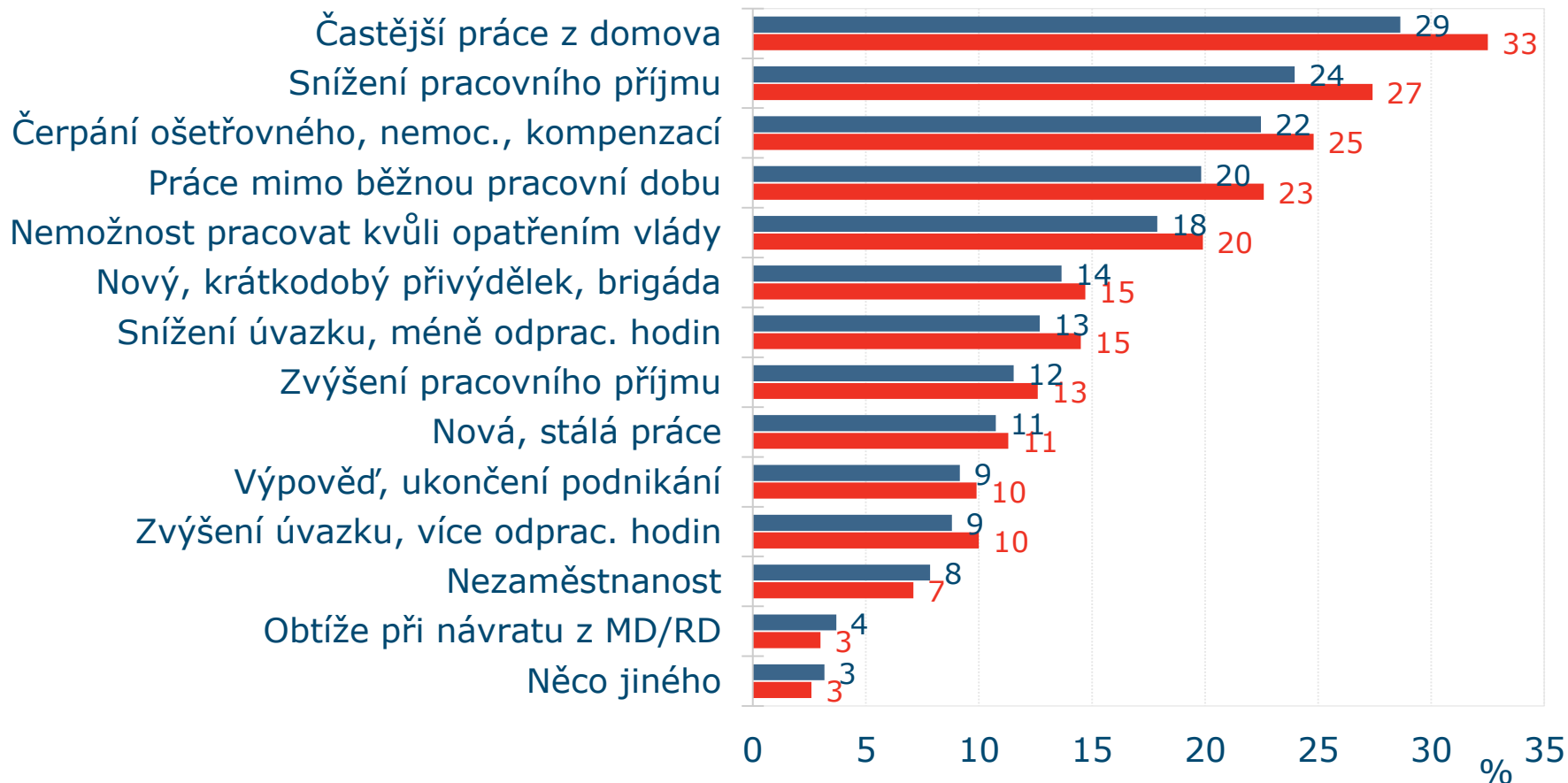
	Zaměstn.	OSVČ	Nezaměst.	MD, RD	Jiné	Celkem
Celkem/typ smlouvy	72,2	7,0	3,1	12,5	5,1	100,0
smlouva na dobu neurčitou	64,2	1,3		4,3		47,4
sml. na dobu určitou, DPP, DPČ, ústní dohody	16,8	6,5		23,5		17,5
živnostenský list	0,1	71,4		1,7		5,3
sml. na dobu neurčitou/ živnost a různé další smlouvy, dohody	16,6	20,8		6,8		14,8
žádná smlouva	2,3	-		63,7		14,9

Změnila se pracovní situace v době od března 2020 do března 2021 oproti době před pandemií?

Výskyt vybraných změn či okolností v oblasti práce během pandemie (březen 2020 až březen 2021, v %)

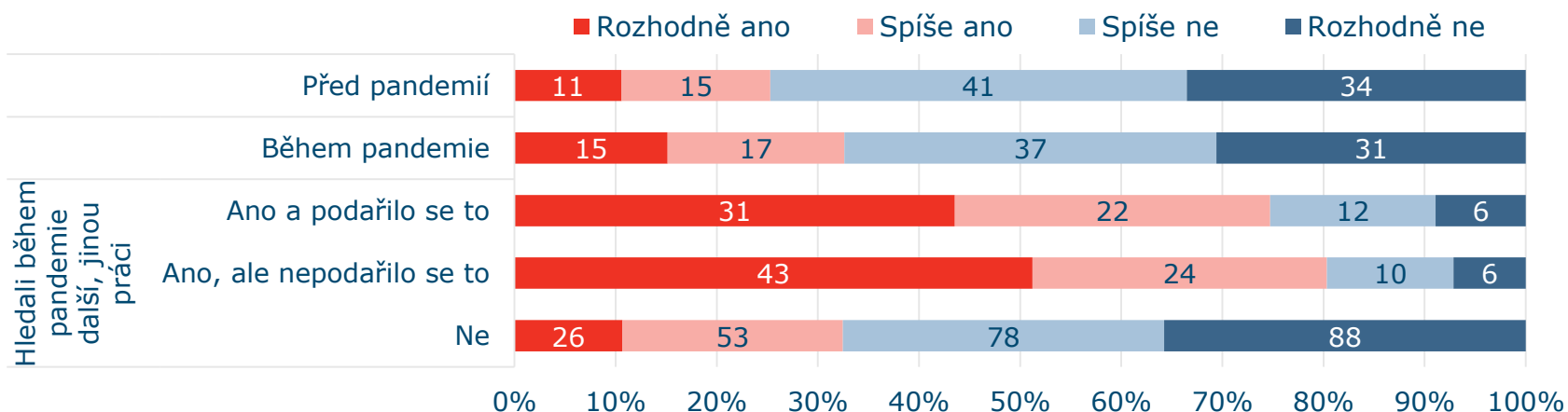
- Celkem
- Zaměstnaní/OSVČ/přivýdělky před pandemií (85 %)

Pracovní situace – souhrnné zhodnocení (v %)

	Před pandemií	Během pandemie
Převážně jsem pracoval/a, měl/a jsem poměrně stabilní práci	71,3	62,8
Převážně jsem pracoval/a, ale šlo spíše o krátkodobé přivýdělky, brigády	5,2	4,1
Určitou dobu jsem pracoval/a, určitou dobu jsem nepracoval/a, střídalo se to zhruba půl napůl	7,4	10,8
Převážně jsem nepracoval/a	15,4	18,4
Bylo to jinak	0,7	4,1

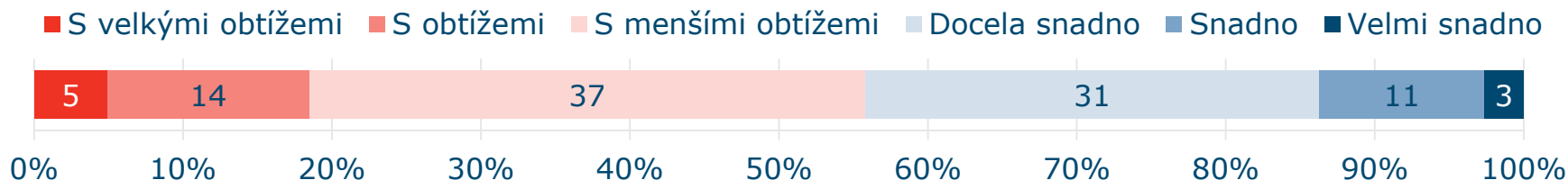
Obavy ze ztráty práce – během pandemie častější

Hledání další, jiné práce: 30 % ano (13 % úspěšně, 17 % ne)

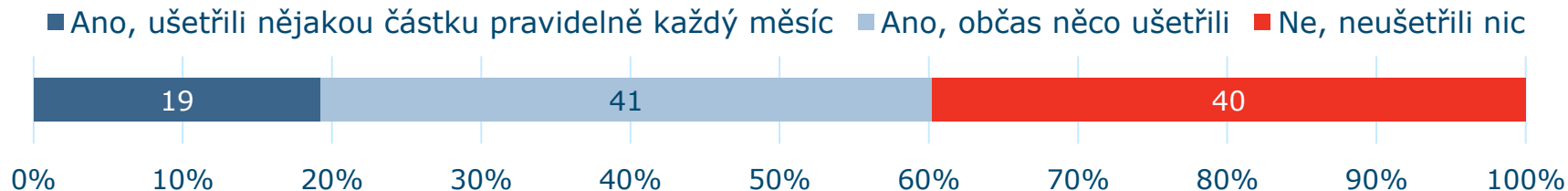
Finanční situace sólo rodičů před pandemií

Jak vycházeli s příjmem před pandemií?

Sociální dávky před pandemií: 35 % přídavek na dítě, 17 % příspěvek na bydlení, 17 % rodičovský příspěvek, 6 % hmotná nouze

Dařilo se jim před pandemií něco ušetřit?

Změna finanční situace v době první vlny pandemie (březen–květen 2020) oproti situaci před pandemií (v %)

Výrazně zlepšila	Mírně zlepšila	Ani nezlepšila, ani nezhoršila (nezměnila se)	Mírně zhoršila	Výrazně zhoršila
0,9	8,9	55,2	24,6	10,4
9,8		55,2	35,0	

Změna finanční situace v době druhé vlny pandemie (říjen 2020–březen 2021) oproti situaci v první vlně pandemie (v %)

Výrazně zlepšila	Mírně zlepšila	Ani nezlepšila, ani nezhoršila (nezměnila se)	Mírně zhoršila	Výrazně zhoršila
2,4	9,4	60,7	18,9	8,6
11,7		60,7	27,5	

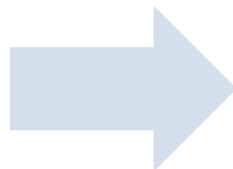
Převládající zhoršení v obou vlnách: 37 % (21 % jen zhoršení)

Žádná změna: 46 %

Převládající zlepšení: 13 %

Šetření na jídle

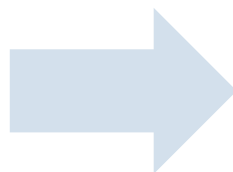
- 41 % při první vlně pandemie
- 40 % při druhé vlně pandemie

37 % v obou vlnách,
56 % v žádné vlně

Čerpání úspor

- 39 % při první vlně pandemie
- 37 % při druhé vlně pandemie

32 % v obou vlnách,
56 % v žádné vlně

Každý čtvrtý šetřil na jídle a zároveň čerpal úspory,
ani jedna z těchto situací nenastala u téměř poloviny rodin

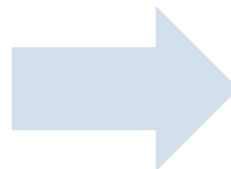
Alespoň jednou měli potíže zaplatit běžné náklady na bydlení:

- 18 % před pandemií (9 % opakovaně)
- 24 % během pandemie (14 % opakovaně)

Žádost o příspěvek na jídlo, potravinový balíček

➤ 7 % při první vlně pandemie

➤ 6 % při druhé vlně pandemie

5 % v obou vlnách,
91 % v žádné vlně

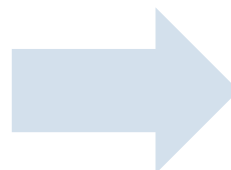
polovině z nich bylo vyhověno

➤ 11 % z těch, kteří v pandemii šetřili na jídle

Žádost o mimořádnou okamžitou pomoc (MOP Covid-19)

➤ 6 % při první vlně pandemie

➤ 6 % při druhé vlně pandemie

4 % v obou vlnách,
91 % v žádné vlně

polovině z nich bylo vyhověno

Ošetřovné

- Od března 2020 do března 2021 požádal o ošetřovné každý čtvrtý, někdy během toho období jej pobíralo **21 %**

- 10 % pobíralo jen při první vlně
- 4 % jen při druhé vlně
- 10 % v obou vlnách

- **Z hlediska věku dítěte/děti, resp. jejich školní docházky**

	žádost podalo	a	ošetřovné čerpalo
Jen předškolní dítě:	36 %		32 %
Jen I. stupeň ZŠ:	48 %		44 %
Jen II. stupeň ZŠ:	17 %		15 %
Aspoň 1 ZŠ, ostatní ZŠ/MŠ	38 %		35 %

- Čím větší dopad měla vládní nařízení na omezení pracovní činnosti, tím častěji se sólo rodiče rozhodli využít ošetřovného.
- **Muži mají nižší pravděpodobnost, že budou žádat o OČR (než ženy).**

PÉČE O PŘEDŠKOLNÍ DĚTI

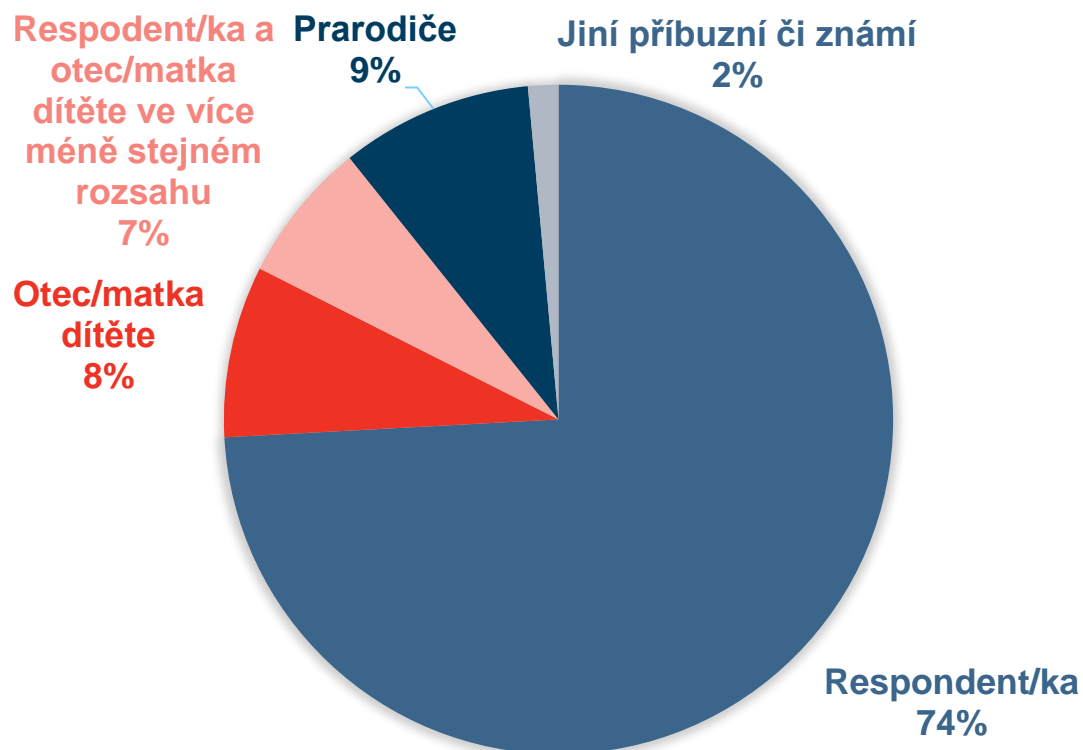
DISTANČNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

SLUŽBY PRO RODINY

Kamila Svobodová

Uzavření předškolního zařízení se v průběhu 2. vlny pandemie osobně dotklo **necelé pětiny rodin (18 %)**.

Kdo převážně zajišťoval běžnou péči o dítě/děti v době druhé vlny pandemie, kdy nemohlo/y být v předškolním zařízení?

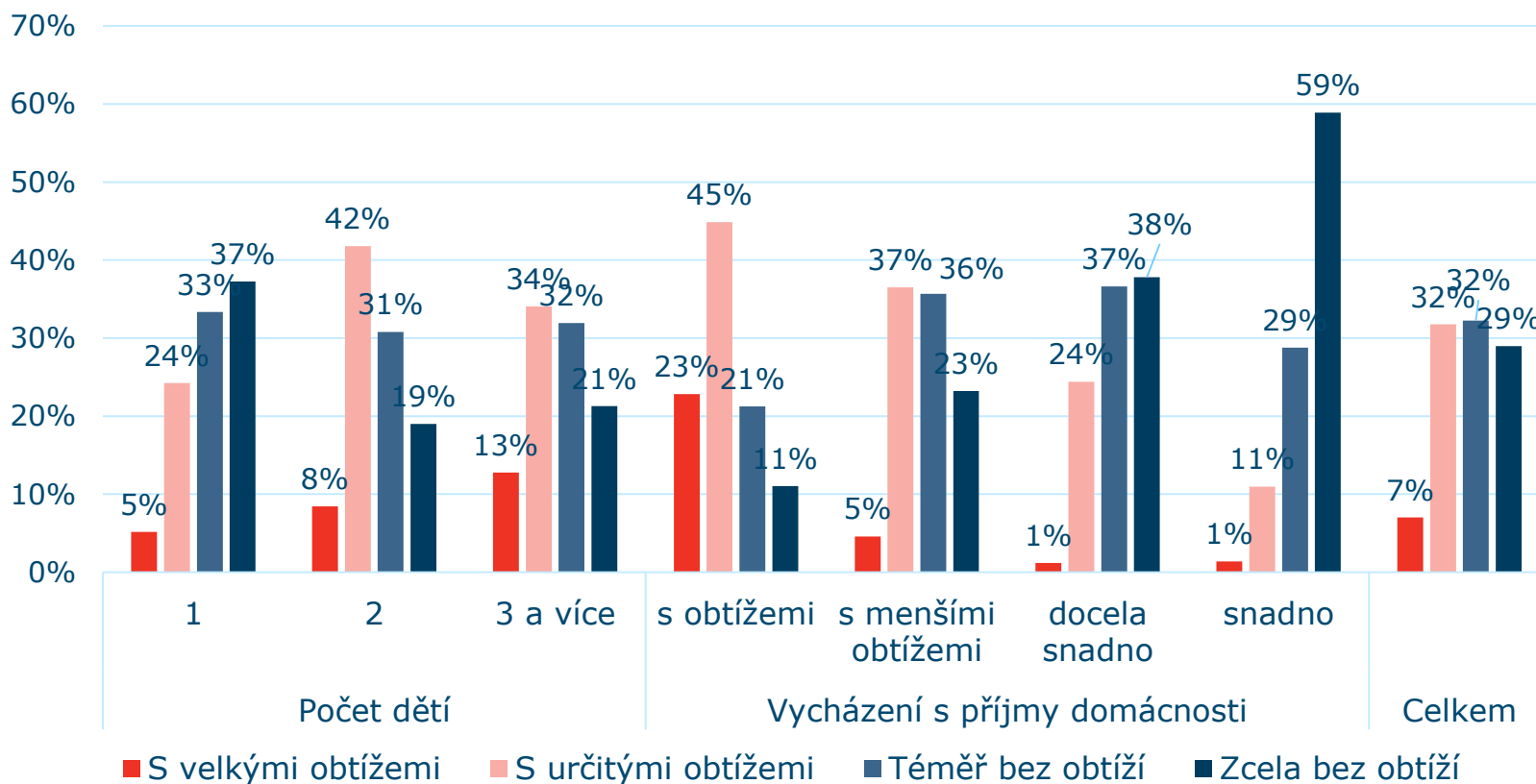
Rozdíly mezi muži a ženami

- **matky vykonávaly péči osobně** ve 4/5 případů a pokud někdo tuto péči zajišťoval místo nich, byli to nejčastěji prarodiče (10 %)
- **otcové** zajišťovali tuto péči osobně jen v necelých 2/5 rodin a **častěji využívali pomoc matek** dětí, tj. buď se s nimi o péči v přibližně stejném rozsahu podělili (26 %), nebo ji nechali z převážné většiny na nich (30 %)

Jak se dařilo zajistit běžnou péči o dítě/děti v době druhé vlny pandemie, kdy nemohlo/y být v předškolním zařízení? (v %)

	S velkými obtížemi	S určitými obtížemi	Téměř bez obtíží	Zcela bez obtíží
Celkem	12,2	46,8	29,8	11,2
Pracující	12,3	51,9	28,6	7,1
Nepracující	11,8	31,4	33,3	23,5

Zajištění potřebného technického vybavení či internetového připojení na distanční výuku dítěte/děti během pandemie podle počtu dětí a vycházení s příjmy domácnosti (v %)

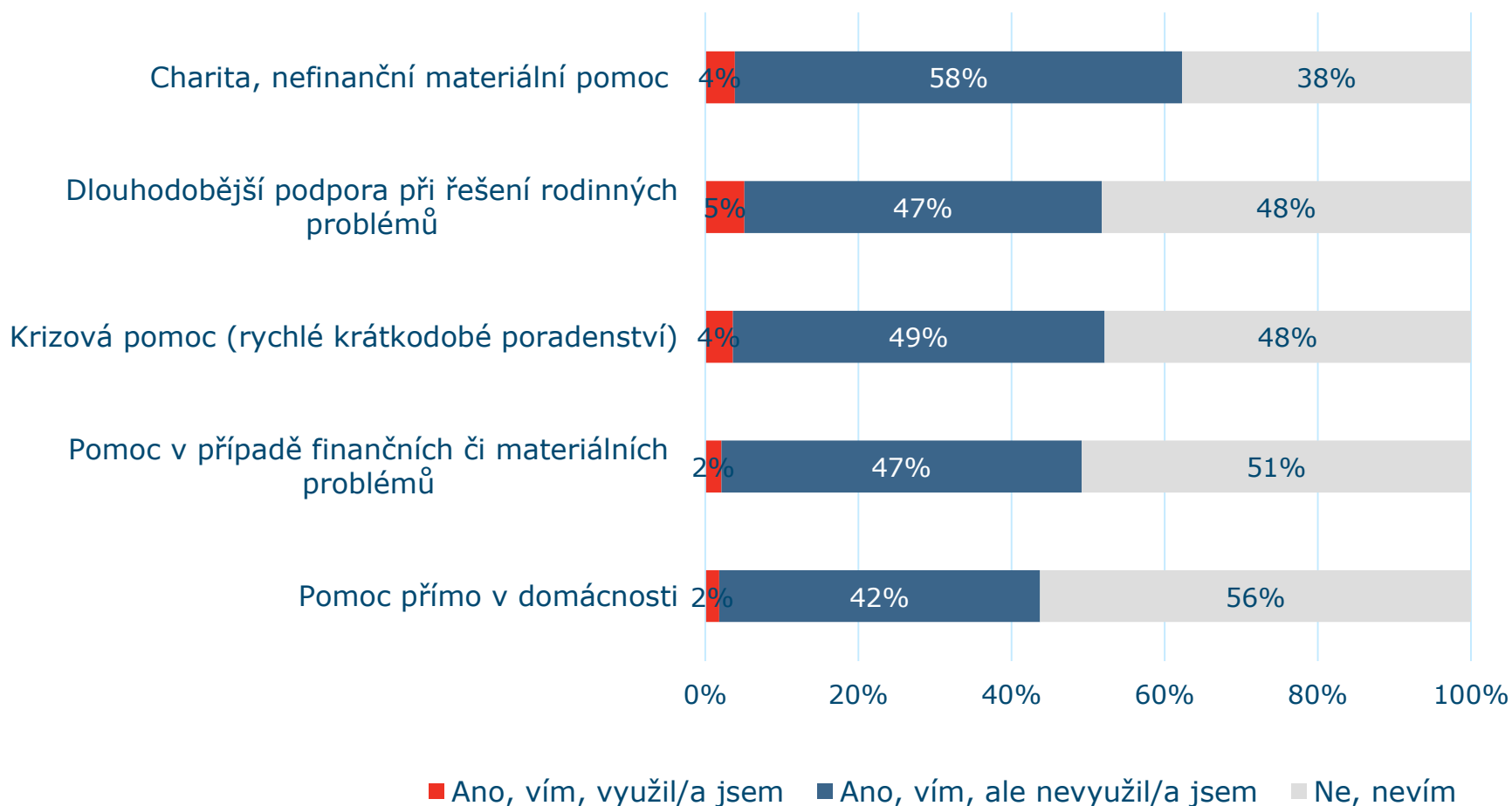

Pozn.: Zahrnuje odpovědi pouze těch respondentů, kteří měli děti ve věku povinné školní docházky. Z důvodu nízké četnosti nezahrnuje odpověď „Vůbec se mi to nepodařilo zajistit“ – zvolili ji pouze 4 respondenti. N = 614.

- **Ve 2/5 rodin byl v období 2. vlny pandemie vždy, když mělo dítě on-line výuku, přítomen někdo dospělý** (rodič, příp. prarodič apod.). **V 1/3 rodin byl někdo dospělý přítomen většinou a ve zbylých 27 % rodin bylo dítě většinou doma samo, tj. bez přítomnosti dospělé osoby.**
- **20 % rodičů dětí ve věku povinné školní docházky se obrátilo s žádostí o pomoc s technickým vybavením či internetovým připojením pro distanční výuku na nějaký vnější subjekt.**
- **Nejčastěji se rodiče v takovýchto případech obraceli s žádostí o pomoc na školu** (17 % rodin s dětmi ve věku povinné školní docházky), **většině těchto žádostí bylo vyhověno.**
- **Častěji o pomoc žádali rodiče nacházející se v horší ekonomické situaci, rodiče dvou či více dětí, ženy a samoživitelé se vzděláním bez maturity.**

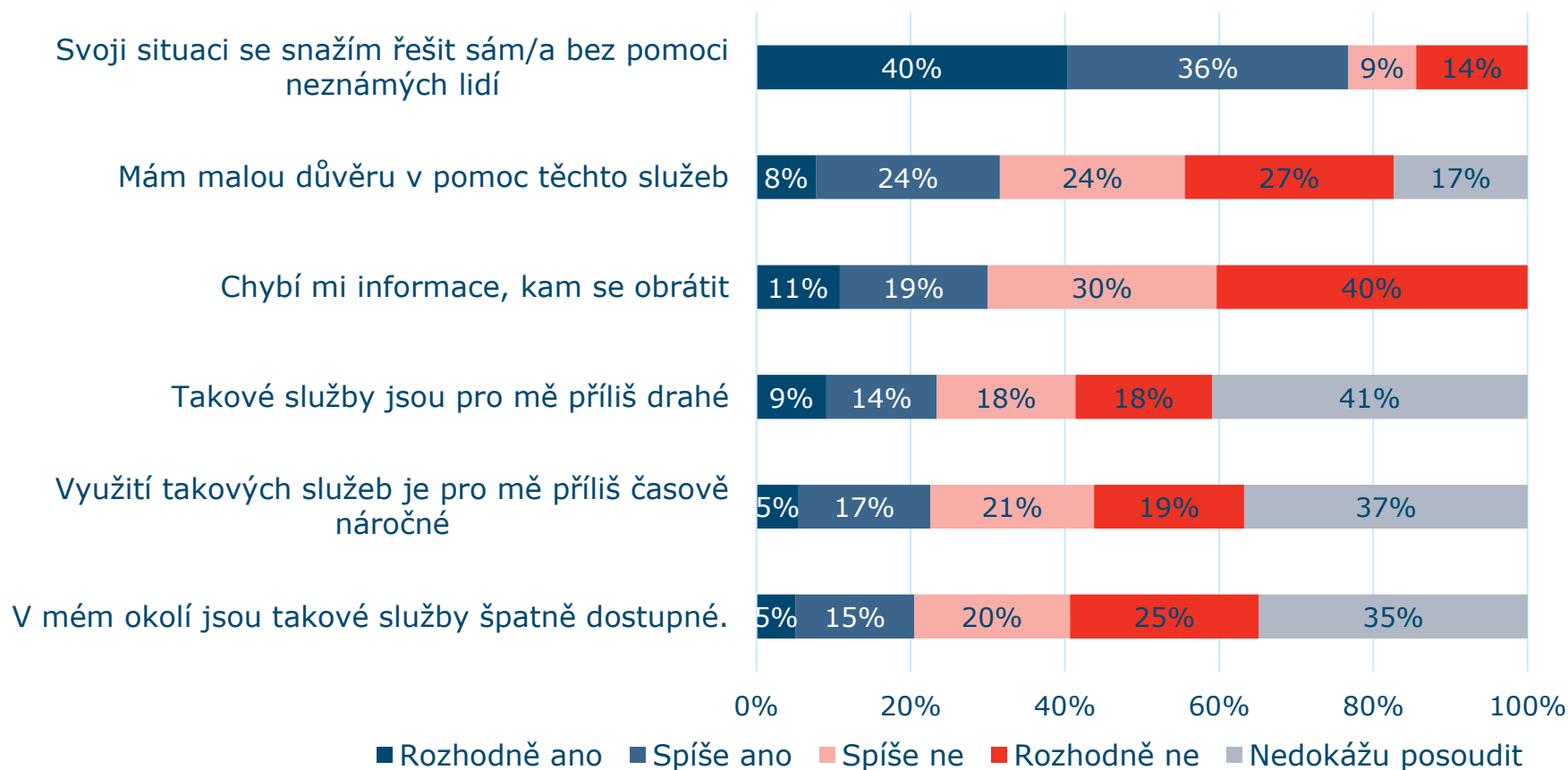
Služby pro rodiny

Víte o tom, že byste v případě potřeby mohl/a využít pomoci či podpory odborníků nebo neziskových organizací v následujících oblastech? (v %)

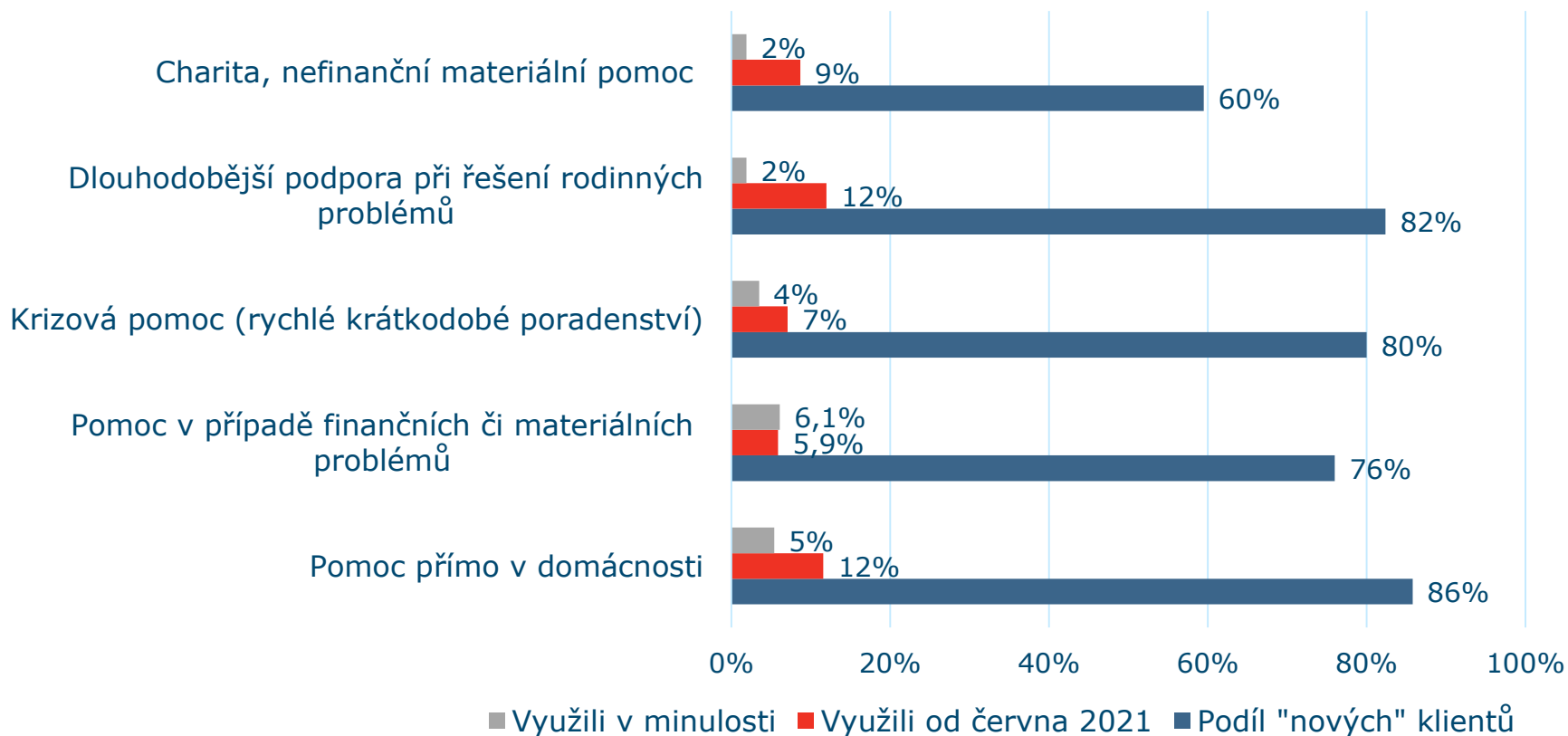
- **Pomoc alespoň 1 z uvedených subjektů využila desetina rodičů.**
- **Většina respondentů ani v následujícím roce **neplánuje uvedené formy pomoci využít.** Využití některého z typů služeb v nadcházejících 12 měsících **připouští 8 – 12 % respondentů** (dle typu služby).**
- **Předchozí osobní zkušenost se službami pro rodiny **zvyšuje pravděpodobnost, že je rodiče využijí i v budoucnu.**** Pokud mají respondenti osobní zkušenost s konkrétní službou, je pravděpodobnost, že právě tento typ služby využijí i v budoucích 12 měsících, ještě vyšší.

Jsou následující okolnosti pro Vás překážkou pro to, abyste tyto služby využíval/a nebo je využíval/a ve vyšší míře? (v %)

Pozn.: U otázky 1 a 3 nebyla varianta odpovědi „Nedokážu posoudit“ respondentům nabízena.

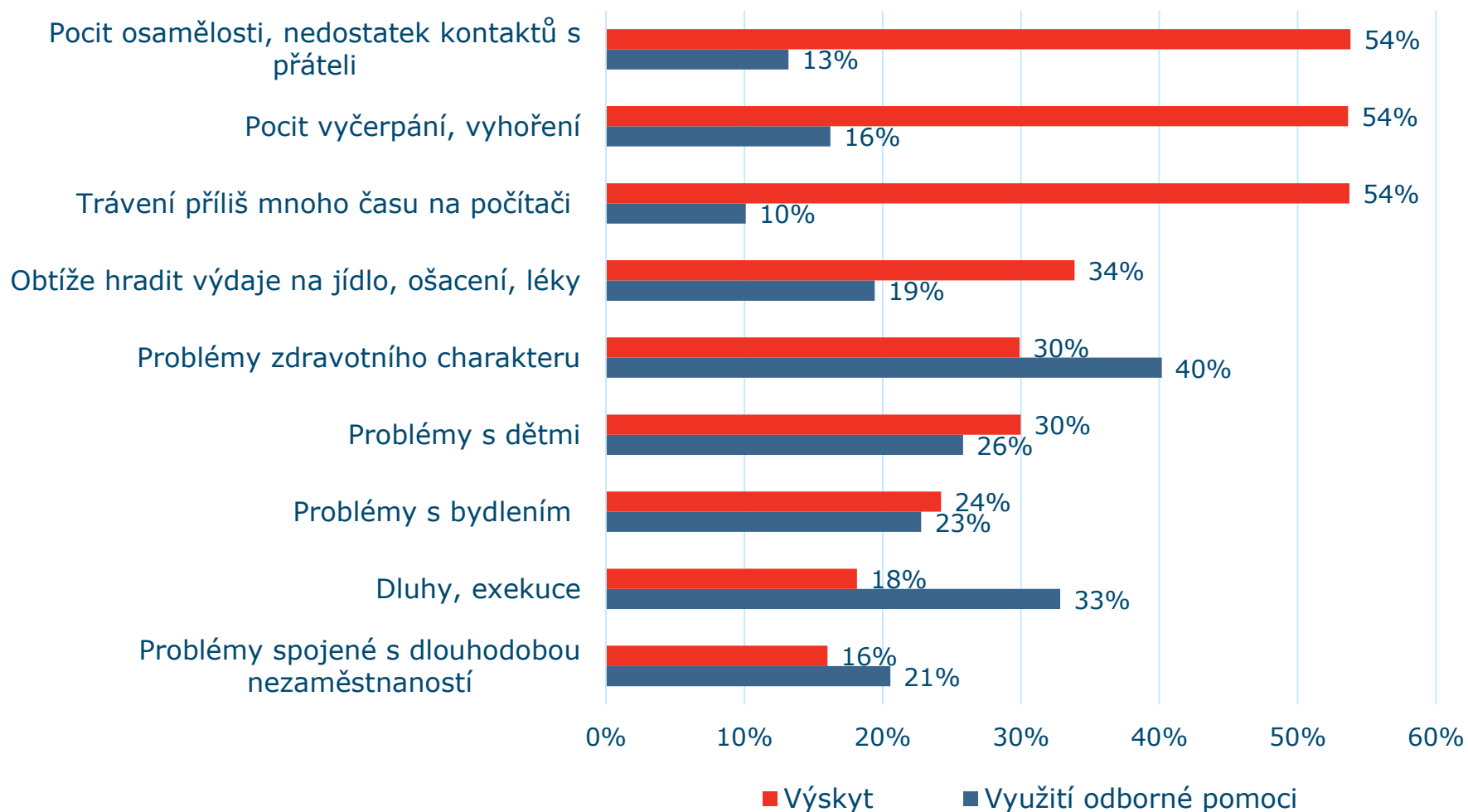
Využití pomoci či podpory odborníků nebo neziskových organizací v různých oblastech – před účastí ve výzkumu a od června 2021 a podíl „nových“ klientů (v %)

Pozn.: **Využili v minulosti** – podíl respondentů, kteří daný typ služby využili v minulosti, tj. kdykoli před konáním šetření v květnu/červnu 2021, z celkového počtu respondentů účastnících se rekontaktu. **Využili od června 2021** – podíl respondentů, kteří daný typ služby využili v období od června 2021 do listopadu 2021 z celkového počtu respondentů účastnících se rekontaktu. **Podíl „nových“ klientů** – podíl respondentů, kteří daný typ služby využili pouze v období od června do listopadu 2021, z celkového počtu respondentů, kteří daný typ služby využili v období od června 2021 do listopadu 2021 (a mohli tedy i v minulosti). N = 424

- **Alespoň jednu z uvedených forem pomoci od června 2021 do listopadu 2021 využilo 26 % respondentů účastnících se rekontaktu.** Oproti tomu v období před konáním hlavního šetření využilo alespoň jednu z uvedených forem pomoci 12 % respondentů účastnících se rekontaktu.
- **Mezi respondenty panuje značná spokojenost s využitými službami** – 2/5 z těchto rodičů byly s uvedenými službami velmi spokojeny a další 2/5 byly spíše spokojeny.
- Důvody nevyužití služeb mají obdobné rozložení jako v hlavním šetření, tj. nedošlo k žádné podstatné změně. Stále je hlavním důvodem nevyužívání služeb **snaha řešit situaci své rodiny vlastními silami.**
- **Na internetu dostupný seznam podpůrných služeb pro rodiny s dětmi, a to jak pro celou ČR, tak i pro daný region, by uvítaly více než čtyři pětiny rodičů účastnících se rekontaktu.**

Problémy v rodině – podíl výskytu jednotlivých problémů a využití odborné pomoci (v %)

Seznam podpůrných služeb pro rodinu

- **Seznam kromě vybraných celorepublikově působících organizací reflektuje krajské a okresní členění v rámci celé ČR – zobrazuje nabídku alespoň dvou organizací působících v jednotlivých okresech v každém kraji.**
- **5 oblastí pomoci**, kterou dané organizace či pracoviště poskytují:
 - Krize** = krizová pomoc, tj. rychlé krátkodobé poradenství v případě nenadálé události (např. výpověď, ztráta bydlení, úmrtí blízkého člověka, nehoda, psychické problémy), kterou daná osoba (rodina) nedokáže vyřešit obvyklými cestami; případně se může jednat o vyvrcholení dlouhodobě nepříznivé situace
 - Vztahy** = dlouhodobější podpora při řešení rodinných, příp. rodičovských vztahů (např. spory po rozchodu, výchovné problémy, mediace)
 - Finance** = poradenství či pomoc v případě finančních či materiálních problémů (např. s placením běžných výdajů, půjček), nejedná se o státní příspěvky a dávky
 - Charita** = charita, nefinanční materiální pomoc (např. azylové bydlení, potravinové banky, pomůcky pro děti do školy)
 - Asistence** = pomoc přímo v domácnosti terénní formou s cílem usnadňovat zvládání zátěže (např. hlídání dětí, doučování, pomoc v domácnosti)
- **Seznam je dostupný v elektronické podobě na webových stránkách projektu hlavního řešitele (<https://www.vupsv.cz/projekty/?id=384>) nebo přímo: <https://www.vupsv.cz/seznam-podpurnych-sluzeb-pro-rodinu/>**

Příklad: Seznam organizací pomáhajících rodičům samoživitelům na území Ústeckého kraje

Působnost	Název ORGANIZACE	Web	Oblasti, ve kterých je poskytována podpora				
			Krise	Vztahy	Finance	Asistence	Materiální pomoc
Celá ČR	Fandi mámám z.s.	http://www.fandimamam.cz/			ano		ano
Celá ČR	Klub svobodných matek	https://www.klubsvobodnychmatek.cz/			ano		ano
Celá ČR	Fond pro rodiče samoživitele – Nadace Agrofert	https://www.nadace-agrofert.cz/			ano		
Celá ČR	Nadace J & T	https://www.nadacejt.cz/			ano		
Děčín	Charitní sdružení Děčín, z. s.	https://chsd.cz/socialne-aktivizacni-sluzba-pro-rodiny-s-detmi-v-decine/	ano	ano	ano	ano	
Děčín	Poradna pro občanství/ občanská a lidská práva, z.s.	www.poradna-prava.cz		ano	ano	ano	
Chomutov	Světlo Kadaň, z. s.	https://www.svetlokadanzs.cz/		ano		ano	
Chomutov	Armáda spásy	https://armadaspasy.cz/pobocky/jirkov/centrum-socialnich-sluzeb-jirkov/socialne-aktivizacni-sluzby-pro-rodiny-s-detmi/		ano		ano	
Litoměřice	Naděje	https://www.nadeje.cz/litomerice		ano	ano	ano	
Litoměřice	Farní charita Lovosice	https://www.fchlovosice.cz/	ano			ano	ano
Louny	Vavřinec, z. s.	https://vavrinec-zs.cz/			ano	ano	ano
Most	Diakonie Most	https://most.diakonie.cz/		ano	ano	ano	ano
Most	Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy	http://msss-most.cz/poradna-pro-rodinu-manzelstvi-a-mezilidske-vztahy-ul-komoranska-818/	ano	ano			
Teplice	Salesiánské středisko Štěpána Trochty	https://www.salesianiteplice.cz/		ano	ano	ano	
Teplice	Oblastní charita Teplice	https://www.teplice.charita.cz/	ano	ano	ano		ano
Ústí nad Labem	Poradna pro občanství/ občanská a lidská práva, z.s.	https://poradna-prava.cz/cz/kontakt/pobocka-usti-nad-labem		ano	ano		
Ústí nad Labem	Spirála Ústecký kraj z.s.	http://www.spirala-ul.cz/wp/	ano	ano			ano

Diskuze

Vaše otázky,

podněty,

doporučení,

zkušenosti...

DĚKUJEME VÁM ZA POZORNOST!

sylva.hohne@vupsv.cz

jana.paloncyova@vupsv.cz

kamila.svobodova@vupsv.cz

vacha@stemmark.cz